

ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ (UPE) NEDİR?

Ali ŞEN*

Özet: ‘Uluslararası İlişkiler’ genel olarak yirminci yüzyılda ortaya çıkmış bir bilim dalı olarak kabul edilirse, onunla ilişki içinde olan ‘Uluslararası Politik Ekonomi’nin yeni bir disiplin dalı olarak çok daha yakınlarda, 1970’lerde ortaya çıktığı söylenebilir. Modern dünyadaki ulusal ve uluslararası siyaset ve ekonomi alanlarının, giderek artan ölçüdeki karşılıklı ilişkilerinden dolayı ortaya çıkan kompleks yapı, böyle bir bilimsel ilgi alanına olan ihtiyacı arttırmıştır. Zira, bugünün dünyasının çağdaş problemlerini tam olarak anlayabilmek, ekonomi ve siyasetin hem ulusal hem de uluslararası düzeydeki karşılıklı etkileşimini dikkate almayı gerektirmektedir. Bu ise siyaset ve ekonomi biliminin bugün kendilerine ait varolan sınırlarının aşılmasıyla mümkündür. İşte Uluslararası Politik Ekonomi (UPE), söz konusu sosyal disiplinler arasında bir köprü kurmak teşebbüsüdür.

I. UPE nedir?

Uluslararası Politik Ekonomi (UPE) - International Political Economy (IPE) - siyaset, iktisat ve uluslararası ilişkiler disiplinlerini kapsayan entegre bir saha olarak görülebilir (Stiles and Akaha, 1991; Frieden and Lake, 1991; Gill and Law, 1988). UPE, dünya arenasındaki devletler ve piyasaların karşılıklı ilişkilerini araştırır (Strange, 1988) ve bu yüzden dar anlamdaki iktisat ve politikanın kendilerine ait sınırlarını aşar.¹ Birçok yazara göre, UPE’ye bir teori olarak bakılamaz. O daha ziyade, bir yeni araştırma tarzı; bir bakış açısı veya çeşitli kavramları, yaklaşımları, varsayımları ve metodları içine alan bir sorular kümesi olarak kabul edilir. Bu durum ise, UPE’nin - en azından şu an için - bir paradigma halini almasını, bütünlüğü olan bir teori olmasını mümkün kılmaz. Bu anlamda UPE’yi tartışan Murphy ve Tooze, “UPE’nin, spesifik bir metodolojinin veya teorinin uygulaması olmadığını, onun uluslararası sistemin yapısını nasıl anlamamız gerektiği hakkında, belli bir araştırma biçimi, bir sorular seti ve bir varsayımlar serisi olduğunu” ifade eder (Murphy and Tooze, 1991: 1). Bu disiplin dalını somut bir şekilde ortaya koymak açısından,

*Yrd. Doç. Dr. İnönü Üniversitesi İİBF. İktisat Bölümü.

¹En genel anlamda ekonomi, sınırlı kaynakların sınırsız olan insan ihtiyaçları için kullanımı hakkında iken, siyaset kanu düzenini sağlama ve kanu mallarını temin etmeyle ilgilidir. İktisat biliminin problemi, kıt olan kaynakların etkin bir şekilde nasıl kullanılacağı, yani en etkin kaynak tahsisinin ne olduğudur. Bununla beraber, siyaset bilimi için temel ilgi alanı, ne tür bir düzenin en iyi olduğu ve bunun nasıl gerçekleştirileceği ve sürdürüleceğidir.

UPE'nin bu tarzdaki kavramlaştırma biçimi, başta bu sahanın önde gelen otoriterlerinden Gilpin ve pek çok yazar tarafından da benimsenmiştir. Mesela Gilpin, UPE'yi "cevapları, analitik metodların ve teorik perspektiflerin eklektik bir karışımından istifade ile verilen, bir sorular seti" şeklinde tarif etmiştir (Gilpin, 1987: 9). Yine, UPE'nin en önde gelen yazarlarından Susan Strange, *Devletler ve Piyasalar* isimli kitabında UPE yi tarif eden karakteristik yapıya değinir: " UPE üretim, değişim ve bölüşümün global sistemlerini etkileyen sosyal, politik ve ekonomik düzenlemelerle, bunların içine yansımış değerler karışımı ile ilgilidir." Değerler karışımıyla Strange'in kast ettiği şeyler, güvenlik, refah, özgürlük ve adalettir ki piyasa-siyasi otorite çerçevesi içerisinde ele alınan bu değerler Strange için UPE sahasının özünü teşkil eder ve yine ona göre bunlar, dünya ekonomisindeki güç yapılarının tarif ve izah edilmesinde hayati öneme sahiptir.

UPE'nin ilgili olduğu alan, halen mevcut olan dört ayrı akademik sahayla irtibatlıdır: (1) uluslararası politika, (2) uluslararası ekonomi, (3) iç politika, (4) ulusal ekonomi. Aslında, söz konusu alanlar arasındaki kompleks ilişkiler, ilk defa UPE yazarları tarafından, ulusal-uluslararası ve politika-ekonomi arasındaki geleneksel ayrımlar aşılacak suretiyle anlaşılmaya başlandı.

II. UPE'nin Tarihi Gelişimi

Kendi ilk orijinlerini uluslararası ilişkilerin akademik sahasından alan UPE, soğuk savaş dönemi boyunca özellikle batı blokunda gelişti. Uluslararası ilişkiler ise, 1970 lerin başına kadar 'realism'in etkisi altında idi.² Realist görüşün iki temel unsuru, politika/ekonomi ve ulusal/uluslararası ayrımlarına dayanıyordu. Politika ve ekonominin ayrılması varsayımını yaparken, realist yaklaşım "liberal" bir ekonomik düzen kavramını hem kendi perspektifi içinde kullanmak üzere ödünç aldı, hem de bu kavrama destek verdi. Böyle bir ekonomik düzen ise, ekonomik faaliyetin toplum refahını maksimize etme adına, politik kararlardan bağımsız olmasını istiyordu. Uluslararası politikanın bizzat kendisi açısından realist görüş, ikinci dünya savaşı sonrası kurulan ve batılı ülkeler ile bağımlı üçüncü dünya üzerinde etkili olan uluslararası ekonomik düzenin, liberal unsurlarının da desteklenmesine yardımcı oldu. 1944 Bretton Woods müzakerelerini takip eden zaman içerisinde, sözü edilmiş

²Özellikle realismin "güç" ve "güvenlik" kavramlarıyla yakından ilgiliydi. Burada "güç" daha çok askeri gücü ve "güvenlik" ise temel olarak toprak bütünlüğünü ifade etmektedir.

böyle bir sistemin sürdürülmesi, UPE'nin gelişimi bakımından da bazı sonuçları doğurmuştur.

Birincisi, liberal sistem gayet açık biçimde dünya ekonomisinin müthiş bir büyüme göstermesine yardım etti ve böylelikle de bugünün iktisadi hayatının büyük bir gerçeği haline gelen 'ekonomik faaliyetlerin globalleşmesi' için bir ortamı meydana getirmiş oldu. Bu durum ise batı blokundaki bütün milli ekonomilerin birleşik çıkarlarına olduğu gibi hatta bağımlı üçüncü dünya ekonomilerinin çıkarlarına da hizmet etmiştir. Bununla beraber, 1968 - 1971 arası gelişmeler sonucu A.B.D hükümetinin çıkarları ile bir bütün olarak liberal sistemin çıkarları ayrılmaya başladı. Bunun ik görüntülerinden olmak üzere Amerika'daki ekonomik büyüme yavaşlamaya başladı. Diğer batı bloku ülkeleri A.B.D'yi pek çok sahada geçmeğe başladılar. En sonunda Amerikan hükümeti bir bütün olarak Bretton Woods sistemini sürdürmekteki sorumluluklarına son vermeye başladı. Başkan Nixon'un 15 Ağustos 1971 deki "Yeni Ekonomik Politikası"nı açıklamasıyla Bretton Woods sistemindeki krizin resmileşmesi, hem bilim adamlarına hem de politika yapıcılara açık bir şekilde şunu gösterdi ki artık dünyanın, ekonomi ve politikanın zoraki ayrılığı içinde anlaşılması mümkün değildir.

İkinci olarak başarılı liberal uluslararası sistem, ekonomi disiplininin akademik hakimiyetinin ve meşruiyetinin kuvvetlendirilmesine yardım ederken, liberal sistemi (ve dolayısıyla A.B.D yi) ayakta tutan güç yapıları ise problemler çıkarmaya başladı. Bu problemler, kısmen sistemim içindeki değişmelerin bir sonucu olarak ve daha çok da A.B.D'nin kendi iç politikasından dolayı ortaya çıkmıştı. Böyle bir durumda, çoğu akademisyen ve politika yapıcılarının çözümü kensinde aradıkları ekonomi, ortaya çıkan problemlere beklenen katkıyı sağlamadı. Şüphesiz disiplinler arasındaki mevcut veri ayrılıkları altında, geleneksel politika bilimi ve uluslararası ilişkiler de tek başlarına bu anlamda ekonomi biliminden daha başarılı değildi.

İkinci Dünya Savaşı sonrası liberal düzenin nihai bir sonucu da, bir paradoks teşkil edecek şekilde, bu ayrı disiplinlerin tekrar biraraya gelmesine yardım etmesiydi. Liberal ulusal sistem, uluslararası ekonomik düzenin politikadan tecrid edilmiş ve teknik kaideler ve normların uygulanmasıyla yönetilmiş olabileceği fikri üzerine dayanmıştı. Politika ve iktisat biliminin akademik sahaları arasındaki fark gözden çıkarılmak zorunda iken, 1970 başlarında ilk UPE araştırmalarından pek çoğunun sebep olduğu şey, bu iki bilim dalı arasındaki ayrımı muhafaza edebilen yeni teknik kaide ve normlar için bir arayıştı. Bu yüzden, uluslararası ilişkiler, ekonomi ve politika

çalışmaları arasında bağlantı kurma süreci başladı. Bir dereceye kadar bu süreç, bir tarafta savaş sonu “liberal” ekonomik düzenini, diğer tarafta hakim devlet pozisyonunu kuvvetlendiren ve dolayısıyla potansiyel olarak birbirleriyle çatışabilir etkilerin uyardığı bir süreçti. Fakat herhalükarda bu durum, 1950 ler ve 1960 larda olduğu gibi, dünya ekonomisinin fonksiyoner olmasını devamlı kılan yeni teknik kaide ve normların keşfinin ortaya çıkardığı “uzmanlıkla” motive edilmiş bir süreçti.

Geleneksel uluslararası ilişkiler politikanın ekonomiden, uluslararası olanın ulusal olandan şeklinde ayrımlara dayanmışken, bir çok sosyal bilim gelenekleri hiç bir zaman bu ayrımlara gitmedi. Mesela bazı endüstrileşen devletler tarafından öncülüğü yapılmış ne Marxist politik ekonomi ne de milliyetçi ekonomiler hiç bir vakit politika ve ekonomi arasındaki bu ayrımı kabul etmediler. Bağımlılık teorisi analizcileri ulusal/uluslararası ayrımının nihai faydalılığını daima sorguladılar. Fakat bu geleneklerin, liberal ekonomik düzenin veya A.B.D.’nin gücünü muhafaza etmek için yeni kural ve normlar keşfetmek hakkındaki sorulara hiç bir cevabı yoktu. Bu yüzden de bu gelenekler 1970 sonlarında ve 1980 lerde yeniden doğan UPE nin esas temellerini teşkil edemediler (Murphy and Tooze, 1991: 2-4).

Bunun yerine ‘uluslararası ilişkiler camiası’, önce dünya ekonomisinin “yeni” problemlerini ekonomi/politika ve ulusal/uluslararası olarak mümkün olduğu kadar çok koruyan bir anlayışla yaklaştı. İlk olarak *uluslararası* olarak tanımlanmış yeni problemler vardı ki bunlar milli devletler ve milli ekonomilerin ilişkileri içinde yerleştirilmiş problemler olarak kabul edilmiştir. İkinci olarak bahsi geçen problemler gücün takibinden ziyade zenginliğin takibinden kaynaklanan anlamda esas itibarıyla *ekonomik* olarak tanımlandı. Problemler ancak kural ve normların yıkılmasından dolayı politik oldu. Bu yüzden çağdaş UPE “uluslararası ekonomik ilişkilerin politikası” hakkında bir çalışma sahası olmaya başladı.

III. Bir Araştırma Sahası Olarak UPE

Daha önce de işaret ettiğimiz gibi UPE’nin ilgili bulunduğu saha, uluslararası ekonomi, uluslararası politika, iç ekonomi ve iç politika ayrı alanlarının biraraya getirilmesinden oluşan bir sahadır. Daha spesifik bir bakışla bu yeni disiplin dalı, uluslararası ticaret, uluslararası para ilişkileri, Kuzey-Güney ilişkileri, çok uluslu şirketler, global ekonomik problemler, devletlerin dış ekonomi politikaları ve buna benzer diğer ilgi alanlarına sahiptir. UPE’nin araştırma odağını meydana getiren saha, ekonomi ve politikanın ulusal

ve uluslararası seviyelerinin entegre olmasını gerektiren ve birbirlerinden bağımsız olarak anlaşılmayan bir sahadır.

Bunlardan uluslararası politika literatürünün çoğuna baktığımızda, onun sadece uluslararası güvenlik ve askeri meseleler ile ilgili sorular üzerinde dururken, politik olmayan diğer ulusal ve uluslararası meselelere önem vermediği görülür. Ekonomi disiplini de E.H. Carr'ın (1942) "ekonomi bilimi veri bir politika düzenini varsayar ve politikadan tecrid olmuş haliyle, üzerinde verimli çalışılmaz" ifadesinde yer aldığı gibi, geleneksel olarak politik sahayı gözardı etti. Bu 'veri politik düzenin' gerek ulusal gerekse uluslararası çapta olsun, değişime maruz kalması ise bütün bir literatürün yetersiz kalmasıyla sonuçlanmıştır. Bundan dolayı 'uluslararası politik ekonomi' veya 'politik ekonomi' teriminin kullanımı ve bir UPE bakışının benimsenmesi, aynı zamanda uluslararası ilişkiler, politika ve ekonomi bilimlerinin kendilerine ait sınırlarının ve meselelerinin klasik tariflerine karşı bir memnuniyetsizliğin de işaretini verir (Strange, 1975). Bu memnuniyetsizlik dünyanın pek çok probleminin giderek belirginleşmesinden kaynaklanmıştır. Fakirlik, enflasyon, silahlanma yarışı ve üzerinde anlaşmazlık doğuran alanlar, (uluslararası ticaret, uluslararası para, endüstriyel pazarlık ve hükümetlerin kendi içlerindeki anlaşmazlıklar gibi) akademik disiplinlerin tarihi olarak ortaya çıkmış kendilerine mahsus araştırma sahalarının klasik bilgi çerçeveleri içinde anlaşılabilir. Daha kompleks soru ve sorunlarla başedebilmek için sadece daha iyi entellektüel aletlere değil aynı zamanda farklı sorulara doğru yönelinmeğe ihtiyaç vardır.

Belki de ilk önem taşıyan nokta, ekonomi ve politika biliminin nasıl ve niçin birbirinden ayrılmış olduğunu ve aynı süreç içinde uluslararası ilişkiler alanının nasıl belli bir tarzda ortaya çıktığıdır. Ekonomi ve politika bilimlerinin ayrılığı teorisi konsepti, devlet ve sivil toplum arasındaki kavramsal ayrılığın ortaya çıktığı, belli bir tarihi döneme (onsekizinci yüzyıl ve ondokuzuncu yüzyılın başlarına) götürülebilir. Bu ayrım iki ayrı beşeri faaliyet sahasına tekabül eder: "Bir tarafta toplum temelli bir statü, kontrat ile piyasa ilişkileri üzerine dayalı olarak değişmiş bir 'fertler toplumu'; diğer tarafta iç barış, dış güvenlik ve piyasalar için gerekli şartları yerine getirmekle sınırlı fonksiyonlara sahip bir devlet" (Cox, 1981: 126). Bu kavramlaştırma, daha önce merkantilizmin ilkelerinde yerini bulduğu gibi, yeni doğan orta sınıfın çıkarlarının ekonominin devlet müdahalesinden ayrı tutulmak suretiyle hizmet edildiği, gücün muayyen bir dağılımını yansıtır. Ayrıca bu grubun çıkarlarına, söz konusu ayrımın devlet politik süreç ve davranış normlarında olduğu kadar, hakim bir ideolojinin (liberalizm) formunda kurumsallaşması ile de hizmet

edilir. Anglo-Saxon toplumun temel çizgisi olan Liberalizm, savaş sonu uluslararası ekonomik düzenin anlaşılması, yerleştirilmesi ve sürdürülmesinin parametrelerini koyması anlamında, teorik kavramlaştırmalara biçim veren hakim perspektif halini aldı. Ekonomi ve politikanın belli normlarının hakim bir ideolojiye dahil edilmesi durumunda, bu normlar, realitenin sosyal yönünün tarifindeki sabitler yada veriler olarak değerlendirilir. Böyle bir açıklama süreci, bir araştırma sahası olarak UPE'nin ortaya çıkmasının meşru bir yolunu ortaya koyar.

Benzer bir süreç, uluslararası ilişkilerin devlet ve sivil toplum arasındaki ayrımı yansıttı. Politik topluma devlet açısından bir tarif getirilirse, 'politika', özellikle piyasa için gerekli şartları sürdürme ve iç barışı temin etmek anlamında bir devlet faaliyetidir. Harici bir sadırı karşısında, 'güvenlik başarısı' sayılabilecek olan bir önemli politik sonuç, devletin dış ilişkilerle meşgul olmasına ve bunu ne kadar başarılı yerine getirdiğine bağlı olmuştur. Bu yüzden, anarşik uluslararası toplum süreçlerini ve sonuçlarını anlamak için özel bir düşünce modu geliştirildi. Politikadan ayrılabilirliği veri ön faraziyesi altında, uluslararası ilişkilerin bu bağlantıdaki çalışması, devletin savaş konteksinde olduğu gibi ülke dışındaki faaliyetlerin sonuçlarını açıklamaya yönelik bilgilere ihtiyaç gösteren ayrı bir teoriler kümesini geliştirdi.

Bununla beraber, ekonomi-politika ayırımına çok benzer şekilde, uluslararası ilişkilerin politika biliminden ayrımı, sadece sözü edilen ayrım konteksi içinde anlamlıdır. Eğer şartlar değişirse veya 'ayrılabilirliğin' orijinal ön faraziyesinin tarihi ve ideolojik olarak tayin edilebileceğini gösterebilirsek, o zaman uluslararası ilişkiler çalışmasının politikadan ayrımını ve her iki bilim dalının birbirinden bağımsız olmasını savunmak, çok daha zor olacaktır. Eğer uluslararası ilişkiler genel anlamda politikadan ayrılamıyorsa, o zaman uluslararası politik ekonomi araştırma sahasının da aynı şekilde iç politika ve ekonomiyi içine alması gerekir.

IV. Bir Sorular Seti Olarak UPE

Bir araştırma alanı olarak uluslararası politik ekonominin problemiği, klasik uluslararası ilişkilerin problemiğinin daha ötesindedir. Savaş ve güvenlikle ilgili sorular, uluslar ilişkiler için son derece büyük öneme sahiptir. Fakat bu sorunlar uluslararası politik ekonominin bir bölümünü teşkil eder ve onlar, hem politika hemde ekonomiyi ilgilendirdikleri ölçüde UPE açısından anlamlıdır. Bir UPE problemiği, başlangıçta varsayımlar ve değerler hakkında sorular soracaktır. UPE, kabul edilmiş perspektiflerdeki zımnı

varsayım ve değerleri göstermek suretiyle, varolan ortodoks anlayışın bir kritiği olarak gelişti (Gilpin, 1975; Blake and Walters, 1976). Netice olarak çoğu UPE perspektifleri, aşık bir şekilde amprik bir çalışmayı, temel varsayımların ve değerlerin analizine bağlayan yaklaşımlara, ciddi bir şekilde eleştirel bakar. UPE problematiğini tesbit etmek, perspektifin merkezi rolünün farkında olmaktan başlar: çoğu kez sorulan şey alınan cevaptan daha önemlidir. Çünkü ne sorulduğu ve cevaplanma tarzı, çoğu zaman cevabın belirleyicileri arasındadır.

Bir UPE problematiği aynı zamanda, ekonomi ve politikanın uluslararası seviyedeki ilişkileri ile iç politika ve süreçleri arasında bağlantı hakkında sorular sorar. Mesela hegemonya ve emperyalizm gibi kavramlar, ekonomi ve politika arasındaki ilişkiyi kurar. Münferit politikalar ve olaylar, diğer alanlar için yol açabileceği sonuçları yönüyle sorgulanır. Mesela, Körfez Savaşının genel dünya politik ve ekonomik istikrarı üzerindeki sonuçları veyahut bir uluslararası para olarak doların değeri üzerindeki etkileri gibi. Bundan dolayı hiç bir süreç, politika veya olayı sorgulanmaksızın sadece 'ekonomik' veya 'politik' yada 'uluslararası' veyahut 'ulusal' olarak kabul edilemez.

Son olarak, UPE problematiği, dikkatini, bu sonuçları elde etmenin yollarına ve tercih edilebilir sonuçlarına yöneltir. UPE'nin perspektifleri, bazı durumlarda imalı ve basit şekilde olsa bile, geçmiş, bugün ve gelecek imajını önleyen bir teori değişikliğini ihtiva eder. Bugünün analizi, değişimin tarihi bir bakışla anlaşılmasıyla yürütülür ve aksiyon, problematik tarafından ortaya atılmış belli bir imaja göre, geleceği başarmaya doğru yöneltilir. Geleneksel hakim değişim, hareket ve gelecek problematiği, bugünün güç ve zenginliğinin dağılım yansımalarıdır. Mesela Uluslararası Para Fonu'nun operasyonları açık bir şekilde liberal bir problematiği yansıtır. Ülkelerdeki ekonomik problemler artan verimlilik, üretimin yükselen seviyeleri, artan sermaye yatırımı vs. gibi olan problemmatiklerle tarif edilir. Onlar, mevcut çerçeve içinde 'teknik' değişimin problemleridir.

Diğer konvansiyonel olmayan problematikler, zenginliğin dağılımı, eğitim ve teknoloji ve gıda sorunları gibi, dünya ekonomisi mevcut sisteminin temelini sarsan sorunların üzerinde odaklanır. Bu temel sorunlar, mevcut durumunun nasıl ortaya çıktığı ve bazı arzu edilen alternatif gayelere erişebilmek için ne yapılması gerektiğinin, daha ileri analizleriyle irtibatlandırılır.

V. UPE'nin Varsayımları

UPE'nin bir araştırma alanı ve bir sorular seti olma özelliklerini oldukça genel bir yaklaşım içerisinde ortaya koymak mümkünken, onun yapısının bir sonucu olarak belli ve kesinleşmiş bir varsayımlar setinin varlığından söz etmek oldukça zordur. Zira UPE farklı perspektilere, farklı yaklaşım noktalarına sahiptir ve herbir UPE perspektifi veya yaklaşımı, farklı bir görüş açısını teklif eder. Herbir perspektif kendine ait çeşitli varsayımlardan hareket eder.

Herbir perspektif sadece uluslararası politik ekonominin nasıl çalıştığının açık bir analizini içine almaz aynı zamanda neyi bildiğimizi ve nasıl bildiğimizin bir yaklaşımını, yani bir epistemolojisini ihtiva eder. Örneğin, Liberal ve Maksist perspektiflerin bir mukayesesi, farklı araştırma metodolojilerinin yanında, hangi araştırma tekniklerinin, hangi çözüm yollarının kabul edilebilir olduğuna dair, neredeyse tamamen farklı tariflerin varlığını ortaya koyar. Perspektiflerin dayandığı varsayımları farklı olmakla beraber, herbir perspektif içinde saklı bazı temel varsayımlar vardır ki bunların farklı kontext içindeki farkları, farklı perspektifleri oluşturmaktadır. Bunlar: (a) ekonomik ilişkilerin yapısı (harmoni içinde, sömürücü veya bazen her ikisi beraber); (b) ekonomi ve politika arasındaki ilişki (birinin diğerine hakim olarak ayrıldığı veya politik ekonomi olarak entegre bir yapı); (c) uluslararası sistemin yapısı (statik denge veyahut tabii olarak dinamik); ve (d) analizlerin temel üniteleri (dünya sistemi, dünya ekonomisi, uluslararası ekonomi, devlet, firmalar, sınıflar, sosyal gruplar) ile ilgili olan varsayımlardır. (Tooze, 1984: 11). Bu varsayımlar beraber alındığında, bir perspektifin ideolojik kontektirini teşhis eder ve bir perspektifin bu konteks içinde ne oranda ilgili olduğunu gösterir.

VI. Uluslararası Politik Ekonomideki Perspektifler

Bu son bölümde UPE'deki her bir perspektife ait, temel literatüre kısaca temas edilecek. UPE'nin çok disiplinli bir temel üzerine oturması, onu çeşitli sosyal bilimlerle ilişkili yaparken, onun entellektüel geçmişini de aynı şekilde çeşitli kılar. Merkantilist³, Liberal ve Radikal⁴ görüşler, UPE'nin temel perspektiflerini teşkil eder.

³Bir kısım literatürde, (özellikle uluslararası ilişkilerde) 'realist' terimi merkantilist yerine kullanılır.

⁴İkinci dünya savaşı sonrası, bağımlılık (dependency) teorisi, UPE'nin temel ve hakim bir perspektifi oldu.

A. Merkantilist Perspektif

Realist-merkantilist perspektif belkide UPE'deki en eski gelenektir. Zira bu perspektifin orijinleri, Yunan şehir devletleri gibi antik devirlerdeki politik aktörlerin uygulamalarına kadar gitmektedir. Hatta realist-merkantilist perspektif, Rönesans döneminde bile "Uluslararası Politik Ekonomi" içindeki faaliyetleri açıklamada, genel olarak daha uygun bir fenomen olarak görüldü. Esasen onaltıncı ve onyedinci asırlarda, realist-merkantilist yaklaşım, Avrupa'daki devlet gücü ve bütün ülkelerin menfaatına olduğunu iddia ettiler. Ayrıca bu çerçevede onlar, periferi (çevre) ülkelerinin gelişmiş (merkez) ülkelerle olan ilişkisinin, periferinin endüstrileşme gayretlerini kolaylaştıracağına ve geliştireceğine inandılar.

Liberal perspektifin fazla önem atfetmediği politika sahasına, çağdaş merkantilist perspektif kısmen onaltıncı ve onyedinci yüzyıl merkantilizminde olduğu gibi yeniden hayatı kazandırmıştır. Gilpin'in (1975) de tarif ettiği gibi, Merkantilizmin esası, ekonominin devlete ve onun çıkarlarına hizmet ettirilmesine dayanır. Söz konusu çıkarlar, ulusal refah ile ilgili meselelerden uluslararası güvenlikle ilgili meselelere kadar uzanan bir sahayı içine alır. Temel bir varsayım halinde, 'ekonomik ilişkiler tabiatından olarak çatışmacı olarak görülerek, ulusal çıkar için hareket eden yaygın bir hükümet müdahalesiyle düzenlenmesi gerektiği kabul edilir. Bu yüzden ekonomi, politika tarafından belirlenir ve sadece devlet konteksi içinde bir mana ifade eder.' (Gilpin, 1987; Krasner, 1978; Viner, 1948).

Merkantilizm yüzyıllar üzerinde çeşitli metamorfik değişimlere uğradı. Bu yüzden o, ekonomik milliyetçilik, devletçilik, ekonomik realizm ve yeni korumacılık gibi farklı etiketlerle isimlendirilebilir (Gilpin, 1987; Jones, 1988; Gill and Law, 1988). R.J.Barry Jones çağdaş merkantilismi, "devletlerin uluslararası ekonomik ilişkilerinin yönetilmesinde modern bir yaklaşımın geliştirilmesi" şeklinde ifade eder (Jones, 1983: 186). Genel olarak, neomerkantilizm piyasa kuvvetlerinin serbest hareketine mukabil ulus-devlet mantığının gelişimine işaret eder. Zaten, Heilbroner'in ifadesinde yerini bulduğu gibi, devletin mantığı piyasanın mantığıyla, birbirleriyle uyumlu olmayacakları şekilde farklıdır. Piyasa mantığı ekonomik faaliyetlerinin en karlı ve üretken alanlarda olmasını icap ettirirken, devlet mantığı ise (neomerkantilist anlamda) ekonomik büyüme ve sermaye birikimi sürecinin kontrol edilmesine dayanır (Heilbroner, 1985: 94-95, Gilpin, 1987 de).

Neomerkantilizmin temel özellikleri aşağıdaki karakteristiklerde bulunabilir:

- (1) Devlet yada hükümetin, özel sektörün büyümesi için müdahalesi
- (2) Devletin, hızlı sermaye teşekkülü üzerinde müdahalesi
- (3) Sadece ticaret politikası değil, ekonominin geneliyle ilgili politikalar-
da da yoğunlaşması

B. Liberal Perspektif

Kendi çıkış noktasını Adam Smith, David Hume, David Ricardo, and J. S. Stuart Mill⁵'in klasik-liberal geleneğinden alan Liberalizm merkantilizme bir tepki olarak ortaya çıktı. Merkantilizm ulusal güç ve zenginliği arttırmak için ulusal ve uluslararası ekonominin devletler tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmesini isterken, Liberalizm tam aksine politika ve ekonominin ayrı alanlarda mevcut olduğuna ve piyasaların politik müdahaleden uzak olmasına dayanır.

Liberalizmin klasik, neo-klasik, monetarist, rasyonel beklentiler gibi çeşitli versiyonları vardır. Liberalizmin bütün bu formlarında, piyasa ve fiyat mekanizması, ulusal ve uluslararası ekonomik ilişkileri organize etmekte en verimli vasıtaadır. Gilpin'in ifadesiyle Liberalizm, maksimum verimliliği, ekonomik büyümeyi ve bireysel refahı başarmak için bir piyasa ekonomisini yönetme ve organize etmenin prensipler seti veya doktrinidir (Gilpin, 1987: 27). Bu gayeleri mümkün kılmak için liberal perspektif kendi temellerini bireysel özgürlük, 'bırakın yapsınlar' ve uluslararası serbest ticarete dayalı özel teşebbüs olarak deklare eder (Barry Jones, 1983: 172).

Liberal düşünce, bireyleri politik ekonomi içindeki temel aktörler olarak görür ve onları rasyonel, fayda maksimize edici olduklarını kabul eder. Liberaller için gaye, ferdi özgürlük, refahı koruma ve geliştirmedir. Bu yüzden Liberalizm bölüşüm anlamında eşitlikte ziyade özgürlükle ilgilidir⁶

Liberal perspektifin temel varsayımları, esas olarak ekonomik ilişkilerin harmonik bir yapıda olduğu; bütün sosyal değerler üzerindeki temel değer olarak verimliliği; denge sürecine dayalı bir dünya ekonomisi kavramını; bir global refah gayesini ve devlete, piyasalar için güvenli politik çerçeveyi temin eden bir bakışı içine alır.

⁵Adam Smith, 1937, *The Wealth of Nations*; David Hume, 1955, *Writings in Economics*; David Ricardo, 1973, *The Principles of Political Economy and Taxation*; John Stuart Mill, 1970, *Principles of Political Economy*.

⁶see Friedman, 1962; Hayek, 1976.

Bu varsayımlar altında liberaller, ekonomik uzmanlaşmaya ve uluslararası iş bölümüne dayalı bir dünya ekonomisinin, ekonomik gelişmede faydalı faktörler olduğuna inanırlar. Bir dünya piyasası içinde serbest ticaret vasıtasıyla her bir ülke verimli oldukları alanlarda mal ve hizmetleri üretmeli ve bunları ihraç etmeli, verimli olmadıkları alanlardaki mal ve hizmetleri diğer ülkelere bırakarak onları ithal etmelidir. Böylece ülkeler kaynaklarını en etkin ve verimli bir tarzda kullanmış olurlar.

Liberal perspektif içinde değerlendirilmesi gereken bir diğer konuda 'karşılıklı bağımlılık' (interdependence) ve 'çok uluslu şirketler' kavramlarıdır. Liberaller söz konusu kavramlarla gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelerle olan ilişkisinin az gelişmişler lehine olacağını ve bu sayede bu ülkelerin ticaret, uluslararası yardım ve doğrudan yabancı yatırımlarla ihracat pazarlarına, sermaye ve teknolojiye kavuşacağını savunurlar. Ayrıca Liberaller, AGÜ'lerin gelişmiş ülkelerle olan bu interaksiyonuyla sadece ekonomik büyümelerini geliştirmekle kalmayacaklarını, aynı zamanda kendi ekonomik organizasyonlarını da verimli ve etkin hale getireceklerini iddia etmişlerdir.

Bununla beraber Liberal perspektifin bu versiyonu, ekonomik kuvvetlerin herşeyi yönlendirir gücünü esas alan varsayımıyla sınırlıdır. Bu anlamda devletin güç ve önemi oldukça küçültülürken, ekonomik süreç ve kurumların ideolojik nötrallik durumu gereğinden fazla önemsenmektedir (Cooper, 1968; Keohane and Nye, 1977).

C. Marxist ve Bağımlılık Perspektifleri

Marxist gelenek Karl Marx'ın yazılarıyla başlamıştı. Nasıl Liberalizm merkantilisme bir reaksiyon olarak ortaya çıkmışsa, Marxist fikirler de 19.yüzyılda Liberalizmin yayılmasına bir tepkiydi. Marxist yazarlar kapitalistler ve işçiler arasındaki ilişkiyi hasmane (düşmanca) gördüklerinden politik ekonomiyi de çatışmacı bir temele oturtular. Bu yüzden onlar toplumsal sınıfları, politik ekonominin hakim aktörleri ve analizlerin temel üniteleri olduğuna inandılar. Merkantilist perspektif devlet temelli bir yapıya otururken, Marxist perspektif üretim süreciyle beraber, onun dinamikleri ve yapıları üzerinde yoğunlaşır. Klasik Marxist kavramlar ve teoriler yeni versiyonları ile değişimlere uğradı. Bunlardan Dünya Sistemi ve Bağımlılık (Dependency) perspektifleri onun emperyalizm kavramından yola çıkmışlardır. Özellikle Bağımlılık perspektifi böyle bir kavramın (emperyalizmin) temeli sayılabilecek olan gelişmişlik ile az gelişmişlik arasındaki karşılıklı ilişkisine dair olan varsayımlardan hareket eder. Bununla beraberç Marxist teoriler emperyalizmi

'merkez'den (gelişmiş kapitalist dünyadan) bakarak değerlendirmişken, bağımlılık perspektifi yazarları emperyalizme periferiden (gelişmemiş 'çevre'den) baktılar. Yani emperyalizmin ve bağımlılığın 'az gelişmişlik', 'gelişme' ve periferideki 'bozulmaya uğramış (distorted) gelişmeye' dikkat çektiler (Cardoso, 1977:18-19). Bundan dolayı, Marxist orijinlerine rağmen, Bağımlılık perspektifi analizleri, zaman zaman Marxsist fikirlerden sapmalar göstermiştir (Packenham, 1992: 14).

Bağımlılık (Dependency) yazarları diğer taraftan Marxsizmin sınıf temelli analitik çerçevesini uluslararası ekonomi seviyesine taşıdılar. Onlara göre, "global sistem, gelişmiş ('merkez' veya Birinci Dünya) ve az gelişmiş ('periferi' veya Üçüncü Dünya) arasında gruplandırılır. Bağımlılık literatüründe temel tema, az gelişmiş ülkelerin (AGÜ'lerin) uluslararası kuvvetler tarafından kısıtlandığı tezi üzerine bina edilir (Gill and Law, 1988: 12). Kapitalist dünya sisteminin AGÜ'leri sömürmek ve onları az gelişmişlik durumunda tutacak tarzda fonksiyon gördüğü kabul edilir. Bu genel yaklaşım içinde, bağımlılık perspektifinin yazarları daha özel anlamda üç sömürü mekanizması üzerinde dururlar: Çok uluslu şirketler, uluslararası finansal piyasalar veya organizasyonlar ve dış ticaret.

Brezilya'lı Theotomio Dos Santos Bağımlılık (dependency) kavramını, belli ülke veya ülkelerin ekonomisinin, diğer ekonomi veya ekonomilerin gelişme veya genişlemesi ile kayıtlandırıldığı bir durum olarak ortaya koyar (Dos Santos, 1970: 231). Bu yüzden esas itibariyle bağımlılık analizlerindeki hakim nokta, dış ilişkilerdeki bağımlılık yapısıdır. Bütün bağımlılık teoristlerinin birleştikleri husus, az gelişmişliğin esas itibariyle AGÜ'lerin kendi politikalarından değil, dünya kapitalist sisteminin bu ülkelerle olan ilişkilerinde rol oynayan kuvvetlerinden kaynaklanmakta olduğudur.

Bağımlılık perspektifinin önemli yazarlarından Samir Amin (1976) ise, üçüncü dünyanın sistematik bir şekilde sömürülme sonucunda fakirleştiğini öne süren bir sömürü teorisini geliştirmiştir. Bu teorisinde Amir, üçüncü dünyanın az gelişmişliğini, modern dünya sisteminin ticaret ve yatırım mekanizması vasıtasıyla periferide oluşan ekonomik fazlanın, gelişmiş merkez ülkelere transfer edilerek yok edilmesine bağlamıştır. Ona göre periferi, hammadde ve tarımsal maddelerin ihracatçısı rolünü oynayarak 'eşit olmayan uzmanlaşma' (unequal specialisation) dan dolayı gelişmiş ülkelere - merkeze - son derece bağımlı yapılır.

Bağımlılık teorisinin taraftarları ayrıca klasik ekonomik teorisinin prensiplerini sorgular. Mesela, onlar mukayeseli avantajlar teorsinin merkez-

periferi ticaretine tatbik edilip edilmeyeceğini sorgularlar (Dos Santos, 1970; Jaffee, 1990). Onlara göre özellikle eşit olmayan değişime (unequal exchange) dayalı uluslararası ticaret, periferi ülkelerinin merkez ülkeleri tarafından sömürülmesini netice verir (Emmanuel, 1972). Wallerstein'e göre merkez ve periferi arasındaki değişim yüksek teknoloji, yüksek ücret, yüksek kâr marjlı ürünlerine karşılık düşük teknoloji, düşük ücret, düşük kâr marjlı ürünler arasındaki eşit olmayan değişimdir. Wallerstein'a göre eşit olmayan değişim olmaksızın iş bölümü alanının genişlemesi karlı değildir ve böyle bir genişleme olmaksızın kapitalist bir dünya ekonomisini sürdürmenin karlı olmadığını iddia etmiştir (Wallerstein, 1981: 271).

VII. Sonuç

Uluslararası politik ekonominin konularına ve ilgili olduğu analitik sorunlara bakıldığında birçok çağdaş sorunun ekonomi ve siyasetin mevcut geleneksel sahaları içinde kolayca anlaşılamayacağı ifade edilir. Mesela, az gelişmişlik, dış borç, kuzey-güney ilişkileri, enerji, korumacılık, çok uluslu şirketler, işsizlik, teknoloji transferi v.b., bütün bunlar çok boyutlu sorunlardır. Bundan dolayı uluslararası politik ekonominin perspektifleri bahsi geçen sorunların anlaşılıp, izah edilmesinde sağlam bir temeli teşkil eder.

UPE'nin analitik uygulaması uluslararası politika, uluslararası ekonomi, ulusal politika ve ekonominin bir bileşkesidir ki her biri diğer üçü tarafından etkilenmektedir. Böyle kompleks ve etkileşimci dinamiklerin dikkate alınması, UPE araştırmasının temel karakteristiğidir. Bundan dolayı UPE'nin ilgili olduğu meseleleri çözmekte iki temel yaklaşım geliştirilebilir. Bu anlamda ulusal-uluslararası bölünme bir çalışma odağı olarak ayırıcı bir kriterdir. Ulusal açıdan UPE'nin ilgisi ulusal politikanın ulusal politikanın gerek ulusal ekonomi gerekse uluslararası politika ve uluslararası ekonomi tarafından nasıl etkilendiği ileldir. Uluslararası açıdan UPE nin ilgisi, uluslararası ilişkilerin hem politika hemde ekonomi sahasında, ulusal politika ve ekonomiyle nasıl bir etkileşim içinde olduğuyula ve nasıl etkilendiğiyle ileldir.

İlk yaklaşım tarzında ulusal politika ve ekonomiler birbiriyle etkileşirken, bunların esasen aynı zamanda global çevre tarafından da tayin edildiğine işaret edilir. Gill and Law (1988) Skocpol'un (1979) çalışmasını değerlendirirken temas ettikleri gibi, uluslararası güçler, iç politikayı hatta ülkelerin politik kurumlarını da etkiler. Devletlerin milli manevra alanı uluslararası sistemin yapısıyla sınırlıdır (Frieden and Lake, 1991). Peter Gourevitch (1978) bu yaklaşımı bir tarihi vakalar zincirinden örneklendirdi ve uluslararası sistemim

baskılarının ulusal politik yapı ve sonuçlar üzerinde nasıl önemli bir etki bıraktığını gösterdi. Mesela kuvvetli dış baskıların yokluğu, daha açık ve demokratik devlet yapısına götürebilir. Diğer taraftan önemli dış baskı ve tehditlere açık bir devlet daha otoriter olabilir.

İkinci yaklaşım tarzında, temel ilgi gelişme, global fakirlik ve açlık, üçüncü dünya borcu, çevre ile ilgili problemler, uluslararası ticaret ve finans çevrelerinde kaos ve belirsizlik gibi global meselelerdir. Bu yüzden UPE uluslararası politika ve ekonominin birbiriyle nasıl etkileştiğini ve birbirini nasıl etkilediğini değerlendirmekle ilgilidir. Bu konteksteki meseleler, değişen uluslararası liderlik kalıpları; dünya ekonomisindeki yapısal değişimler; ekonomi, ulusal ve uluslararası güvenlik, uluslararası düzen arasındaki giderek artan hayati ilişkilerin arka planı altında incelenir (Stiles ve Akaba, 1991: x). UPE aynı zamanda bir çok devletin kendi ulusal politika ve ekonomi politikalarının bazı diğer önemli ülkeler tarafından nasıl belirlenebildiğine dair sonuçlara dikkat çeker (Gill ve Law, 1988: 12). Mesela bir devletin geniş bir ekonomiyle genişleyici bir maliye politikasına sahip olması diğer ülkeler üzerinde etkiler bırakabilecektir. Oldukça geniş bir piyasa olarak ABD'nin diğer ülkelerin malları için durumu, bu noktayı izah için verilebilecek bir örnektir. Bu yüzden şiddetli bir ABD resesyonu (iktisadi durgunluk) ekonomisindeki birincil malların fiyatlarını düşürüp, zararlı etkileri AGÜ'lerle beraber dünyanın geri kalan kısmına yayabilir.

Politik değişimin ulusal ve uluslararası kaynakları arasındaki farkın, yapay bir fark olduğu belirtilmelidir. Yaygın bir şekilde kabul edilir ki hem uluslararası sistem ve hemde ulusal sistemden gelen baskılar, hükümetlerce yapılan politikaların nasıl oluşturulduğunu izah etmekte önemlidir. Burada UPE'yi ilgilendiren anlamda kritik anlaşmazlıklar, problemlerin sebepler kümesine ait nisbi ağırlık ile, sorunlara ilişkin ulusal ve uluslararası unsurların hangisinin diğerine daha baskın çıkacağı üzerindedir.

Summary: If the field of International Relations is taken to be predominantly a child of the twentieth century, then the associated field of International Political Economy (IPE) is even newer, by and large emerging in the 1970s. Since the Second World War a common focus of much International Relations writing has thus come to rest on issues of 'security politics' with the security of the state in an anarchical international system being the main concern. Economic issues, at best were seen in terms of the 'power' or 'wealth' of the state. Yet, the modern world cannot be understood without reference to both economic and political questions, especially given the growing complexity of the inter-relationship between politics and economics, both internationally and domestically. Therefore, IPE is an attempt to build a bridge between the aforementioned social sciences.

Kaynaklar:

- Amin, S. 1976. *Unequal Development*. New York: Monthly Review.
- Blake, D.H., ve and Walters, R.S. 1976. *The Politics of Global Economic Relations*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Cardoso, F.H. 1977. *The Consumption of Dependency Theory in the United States*. *Latin American Research Review*, 12 (3), ss.7-24
- Carr, E.H. 1942. *The Twenty years' Crisis, 1919-1939*, London: Macmillan
- Cooper, R. 1968. *The Economics of Interdependence*. New York: McGraw-Hill.
- Cox, R.W. 1981. "Social Forces, States and World Order: Beyond International Relations Theory" *Millennium, Journal of International Studies*, 10 (2), ss.126-55.
- Dos Santos, Theotonio. 1970. "The Structure of Dependence" *American Economic Review* 60: ss.231-236
- Emmanuel, Arghiri. 1972. *Unequal Exchange*. New York: Monthly Review Press.
- Frieden, J.A. and David Lake. 1991. *International Political Economy*, London: Unwin Hyman.
- Friedman, M. 1962. *Capitalism and Freedom*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gill, Stephen ve David Law. 1988 *The Global Political Economy*. London: Harvester-Wheatsheaf
- Gilpin, Robert. 1975. *U.S. Power and the Multinational Corporation: The Political Economy of Foreign Direct Investment*. New York: Basic Investment.
- Gilpin, R. 1987. *The Political Economy of International Relations*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- Gourevitch, Peter A. 1978. "The Second Image Reserved: The International Sources of Domestic Politics" *International Organisation*, (32), 929-952.
- Hayek, F.A. 1976. *The Road to Serfdom*. London: Routledge and Kegan Paul
- Heilbroner, Robert L. 1985. *The Nature and Logic of Capitalism*. New York: W. W. Norton.
- Hume, David. 1955. *Writing in Economics*. London: Nelson.
- Jaffee, David. 1990. *Levels of Socio-Economic Development Theory*. New York: Praeger.
- Jones, R.J. Barry. 1983. *Perspectives on Political economy*. London: Frances Pinter.

- Jones, R.J. Barry. 1988. "Economic Realism, Neo-mercantile Structuralism and the Political Economy of Contemporary Neo-Mercantilism." R.J. Barry Jones (Der), *The Worlds of Political Economy*. London: Pinter publishers.
- Keohane, R., and Nye, J. 1977. *Power and Interdependence*. World Politics in Transition, Boston, MA: Little, Brown.
- Krasner, S. 1978. *Defending National Interest*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Mill, John Stuart. 1970. *Principals of Political Economy*. Baltimore: Penguin Books.
- Murphy, Craig N and Roger Tooze. 1991. "Introduction". Craig N Murphy and Roger Tooze (Der). *The new International Political Economy*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Packenham, R. 1986. "Capitalist Dependency and Socialist Dependency: The case of Cuba. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*. 8: ss. 58-92
- Ricardo, David. 1817 [1971]. *The Principals of Political Economy and Taxation*. Reprint. Baltimore: Penguin.
- Skocpol, Theda. 1979 *State and Revolutions: A Comparative Analysis of France, Russia, and China*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Smith, Adam. 1937 [1776]. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. New York: Modern Library.
- Stiles and Akaha, 1991. *International Political Economy: Perspective on Global Power and Wealth* New York: Harpers Collins.
- Strange, Susan. 1970. "International Economics and International Relations: A case of Mutual Neglect." *International Affairs*, 46: 304-15
- Strange, Susan. 1988. *States and Markets*. London: Pinter Publishers.
- Tooze, Roger. 1984. "Perspectives and Theori: A Consumers' Guide". Susan Strange (der). *Paths to International Political Economy*. London: George Allen and Unwin.
- Viner, J. 1948. "Power versus Plenty as Objectives of Foreign Policy in the 17th and 18th Centuries' *World Politics* (1)1, ss.1-29.
- Wallerstein, I. 1981. "Dependence in an Independent World: The limited Possibilities of Transformation within the Capitalist World Economy" Herald Munoz (der.), *From Dependency to Development: Strategies to Overcome Underdevelopment and Inequality*. Boulder: Westview Press.

Yazım Düzeni

- (1) Yayınlanmak üzere gönderilen yazılar daha önce herhangi bir şekilde yayınlanmış ya da yayınlanmak üzere gönderilmiş olmayan orijinal çalışmalar olmalıdır.
- (2) Editörler yayına gönderilecek yazıların tüm işletme ve iktisat dallarında uygulamayla desteklenmiş çalışmalar olmasını arzulamaktadır.
- (3) Gönderilen yazılar, sadece makalenin adı, yazarın akademik sanı, görevi ve bağlı olduğu kuruluşu belirten dış kapak sayfası eklenerek gönderilmelidir. Bu sayfa çıkarıldıktan sonra, merin incelenmek üzere Bilim Kurulu'nda konuyla ilgili en az bir hakeme gönderilecektir. Bu nedenle metnin ilk sayfasında yazar adına yer verilmeden sadece makale adı yazılmalıdır.
- (4) Bu dergide Türkçe, İngilizce ya da Almanca dillerinden herhangi biriyle yazılmış yazılar yayınlanır. Yazılarda metnin başında, metnin dilinde yazılmış yüz kelimeyi geçmeyen bir özet verilmelidir. Aynı özet, metin Türkçe ise İngilizce, İngilizce ise Türkçe ve Almanca ise Türkçe ve İngilizce olarak yazının sonunda verilmelidir.
- (5) Yazıda yer alan konu başlıkları Giriş'ten itibaren I, II, III, ... gibi Romen rakamlarıyla, alt başlıklar ise A, B, C, ... gibi büyük harflerle sıralandırılmalıdır.
- (6) Kaynaklara yapılar göndermeler, dipnotlar yerine metnin içinde parantez arasında yapılmalıdır. Parantez içindeki ifadeler şu sırayla yer almalıdır: yazar(lar)ın soyadı, kaynağın yılı ve sayfa numarası. Eğer, yazarın aynı yıl içinde yazılmış birden fazla çalışmasına gönderme yapılıyorsa, yıllar harflerle farklılaştırılmalıdır. Kaynağa gönderme yapma konusunda karşılaşılabilecek farklı durumlarda aşağıdaki örneklerden yararlanılabilir.

... göstermektedir (Engle, 1987: 438).

... Granger (1992a: 35-37; 1992b:85-90) çalışmalarında belirttiği gibi ...

... (Fama ve Miller, 1972: 545-570) iki yazarlı kaynak için.

... (Judge vd., 1988: 15-19) ikiden fazla yazarlı kaynak için.

... (Gönenli, 1990: 490-510; Türko, 1994: 310-314)

Açıklama gerektiren durumlarda yapılacak açıklamalar, "Notlar" başlığı altında, yazının sonunda ayrı bir sayfada verilmelidir.

- (7) Şekil ve Tablolara her biri ayrı bir sayfada ve sayfa sırası takip edilmek suretiyle verilmelidir. Şekil adı, şeklin altında, tablo başlığı tablonun üzerinde yer almalıdır. Şekil ve tablo numaraları 1, 2, 3, ... gibi verilmelidir.
- (8) Denklemler satırın en sağında parantez içinde verilecek rakamlarla sıralanmış olarak gösterilmelidir.
- (9) Yararlanılan kaynaklar, eğer varsa notlardan sonra ayrı bir sayfada "Kaynakça" başlığı altında verilmelidir. Kaynakçada aşağıdaki biçim kurallarına uyulmalıdır.

Kitaplarda:

Keyder, N. (1990). Para. Teori-Politika: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, Genişletilmiş İkinci Baskı, Bizim Büro Basınevi, Ankara.

Dergilerde:

Bahmani-Oskooee, M. ve Malixi, M. (1987) "Effects of Exchange Rate Flexibility on the Demand for International Reserves", *Economics Letters*, 23(2), ss.89-93.

Derlemelerde:

Bernanke, B.S. (1986), "Alternative Explonations of The Money Income Correlation", K. Brumner ve A. Meltzer (der.), *Real Business Cycles, Real Exchange Rates and Actual Policies*, North Holland, Amsterdam, ss. 49-100.

- (10) Ayrıca, yazıların tercihen *IBM veya PC* bilgisayar ortamında *Word 6.0* veya daha üst bir versiyonunda yazılarak, diskete kopyalı olarak gönderilmesi arzu edilmektedir.
- (11) Ayrıca yazım kuralları olarak sayfa yapısı, üstten 5cm, alttan 5.5, sol 4.25, sağ 4.25 ve 2 satır aralıklı, Times New Roman Tur 12 punto dipnotlar ise 9 punto ve bir aralık olarak yazılması uygun görülmektedir.